

Kleuronderzoek aan het architectonisch schilderwerk in de Oranjezaal van Huis Ten Bosch in Den Haag

<i>instelling</i>	: Stichting Restauratie Atelier Limburg namens de Rijksgebouwendienst Den Haag
<i>aanvrager</i>	: mevrouw Anne van Grevenstein
<i>adres</i>	: Daemslunet 1C 6221 KZ Maastricht
<i>werknummer</i>	: 97-115
<i>objectnummer</i>	: 2000
<i>documentatienummer</i>	: 97/16
<i>file</i>	: 97-115.rpt

Beschrijving van het object

Het gebouw is door Pieter Post ontworpen als zomerpaleis voor Amalia van Solms, vrouw van stadhouder Frederik Hendrik. De bouw is in 1647 na het overlijden van Frederik Hendrik volgens gewijzigd programma in 1652 voltooid.

De zaal kan worden getypeerd als een schilderkunstig voltooide architectuur waarin de meeste wandvlakken gevuld zijn met geschilderde voorstellingen naar ontwerp van Jacob van Campen volgens het programma dat door Constantijn Huygens was opgesteld.

In de achttiende eeuw zijn enkele kleine wijzigingen aangebracht, zoals modernisering van vensters en schouw en in 1806-1807 zijn de bestaande vensterdeuren aangebracht en is de schouw verdwenen om plaats te maken voor een doorgang naar het naastgelegen vertrek.

Even na het midden van de negentiende eeuw is het karakter van de zaal drastisch gewijzigd door een omkadring van de schilderijen en overschildering van de balustrade om de vide in donkerrood.

Probleemstelling / Vraagstelling

Om de opbouw en de samenstelling van het oorspronkelijke ter plaatse aangebrachte schilderwerk te kunnen vaststellen en de overschilderingen met elkaar te kunnen vergelijken, zijn op 28 punten monsters van verf met ondergrond genomen voor een materiaal-technische analyse en bestudering onder de microscoop.

Resultaten van het onderzoek

Voor vergelijking van de verflaagopbouw van de verfdwarsdoorsneden wordt naar de foto's verwezen en naar de bijgeleverde formats 'Microscopisch en microchemisch onderzoek aan verflagen' (bijlage II) met werkfoto's.

Basement

Monsternummer 2000/1

Basement in zuidelijke oostflank, uit oorspronkelijk natuursteen-imitatie met blokkenverband, t.p.v. dingeschilderd donker verticaal accent naast stootvoeg

Monsternummer 2000/2

Basement in oostelijke oostflank, uit oorspronkelijke natuursteen imitatie t.p.v. rossig accent midden in het middelste blok van de bovenste 'laag'

Op het hout ligt een krijtlijmgrondering gevolg door een warmgele verflaag met hierin loodwit en weinig bruine omber. Hierop ligt een dunne gelige verflaag, bestaande uit grof en fijn loodwit met weinig gele oker. In monsternummer 2000/2 bevat de gelige verflaag weinig fijn verdeelde rode oker, waardoor een rossig effect ontstaat.

Monsternummer 2000/3

Rechterflank van noordoostelijk pilastervak, t.p.v. weggedraaide noordelijke oostflank uit het grijs van Lodewijk Napoleon, aangebracht over een oudere gelige afwerking, 50 cm boven de vloer

Direct op het hout ligt een gele verflaag met hierin loodwit en grove gele siliciumrijke pigmentkorrels (een krijtlijmgrondering ontbreekt hier). Hierna volgt een roziggrijze verflaag, bestaande uit grof loodwit, ijzeroxiderood en kwarts. Op deze verflaag ligt de grijze hardsteenkleur, bestaande uit loodwit en fijn verdeeld zwart pigment, die in de Franse Tijd is geïntroduceerd. De rozige verflaag stamt eveneens uit de Franse periode en is hier aanwezig door het te ver doorzetten van de lijstkleur die toen werd aangebracht.

Aanslag scharnierende schilderijwand en aansluitend wandvlak

Monsternummer 2000/4

Rechterflank van noordoostelijk pilastervak, t.p.v. weggedraaide noordelijke oostflank uit 'paarsgrijze' overschildering van het oorspronkelijke grijs op afdekplank achter basement, 50 cm boven de vloer

Direct op het hout ligt een gele verflaag met hierin loodwit en grove gele siliciumrijke pigmentkorrels. Hierop ligt een vuillaagje. Op het vuillaagje ligt de rozige overschildering, bestaande uit grof loodwit, ijzeroxiderood en kwarts.

Monsternummer 2000/5

Rechterflank van noord-oostelijk pilastervak, t.p.v. weggedraaide noordelijke oostflank, afdekplank boven niveau basement, uit mosterdkleur, over oorspronkelijk grijs, die ook aanwezig is op het aansluitende gepleisterde muurvlak, 120 cm boven de vloer

Direct op het hout ligt de gele verflaag met hierin loodwit en grove gele siliciumrijke pigmentkorrels.

Conclusies over het basement en de aanslag van de scharnierende schilderijwand en aansluitend wandvlak

1. De monsternummers 2000/1 en 2000/2 vertegenwoordigen de oorspronkelijke natuursteen-schildering met plaatselijke accenten.
2. Bij de monsternummers 2000/3, 2000/4 en 2000/5 blijkt de mosterdkleurige verf direct op het zeventiende eeuwse hout te liggen. Bij de monsternummers 2000/3 en 2000/4 is de mosterdkleur bedekt door het rossig uitgevallen grijs dat in de Franse Tijd werd gebruikt om het lijstwerk bij te werken. In monsternummer 2000/3 ligt de hardsteenkleur van het basement op het rossige grijs.

Pilasters

Monsternummer 2000/6 A

Voetstuk onder rechter pilaster van noordoostelijk pilastervak, uit grijze overschilderingen op de oorspronkelijke afwerking

Op het hout ligt een krijtlijmgrondering waarop een restant van een geelgrijze verflaag, bestaande uit loodwit en weinig bruin okerachtig materiaal, ligt.

Monsternummer 2000/6 B

Voetstuk onder rechter pilaster van noordoostelijk pilastervak, uit grijze overschilderingen op de oorspronkelijke afwerking

Op het gehavende oppervlak van het hout ligt de gele verflaag met hierin loodwit en grove gele siliciumrijke pigmentkorrels. Hierna volgt een grijzige verflaag met hierin zinkwit, bariumsulfaat, krijt, okers en weinig loodchromaat. Deze wordt met een vernislaag bedekt.

Monsternummer 2000/6 C

Voetstuk onder rechter pilaster van noordoostelijk pilastervak, uit grijze overschilderingen op de oorspronkelijke afwerking

Deze verfdwarsdoorsnede toont de vier jongste verflagen, beginnend met een witte grondverf waarin zich zinkwit, bariumsulfaat, loodwit en krijt bevinden. De laatste laag bevat de witte pigmenten zinkwit en titaandioxide.

Conclusies over de pilasters

1. Uit het op één plaats genomen monster blijkt hoe drastisch de overschildering van de pilaster is uitgevoerd, zodat de opvolgende afwerkingen slechts compleet te vinden zijn bij het beschouwen van de lagen op drie vlak bijeen liggende punten in het monster.
2. Bij de drastische herziening van de geschilderde afwerking die in de tweede helft van de negentiende eeuw werd uitgevoerd moest voor het basement onder de pilaster opnieuw een warme grijze kleur worden gemengd, zoals blijkt uit de aanwezigheid van het zinkwit. Voor de overige overschilderingen op het lijstwerk werd toen rood gekozen.

Plintlijst

Monsternummer 2000/7

Onderste deel plintlijst uit oostwand met de grote Jordaens, deelmonsters die tezamen de oorspronkelijke afwerking en alle overschilderingen bevatten

Op het hout ligt een krijtlijmgrondering en daarop een lichtombergrijze verflaag met hierin loodwit en weinig bruine omber. Deze wordt met een geelgrijze verflaag bedekt bestaande uit loodwit en weinig gele oker (eerste afwerkstadium).

Hierop liggen de overschilderingen, beginnend met een roziggrijze verflaag met hierin loodwit, krijt, weinig rood en zwart pigment die bedekt is met een iets minder rood bevattende grijs. Hierop ligt de eerste fel rode negentiende eeuwse overschildering, gevolgd door een donkerder rood. Dan volgen overschilderingen die waarschijnlijk afhankelijk van de plaats in de plank van samenstelling zullen verschillen omdat zij het resultaat zijn van bijschilderend herstellen.

Monsternummer 2000/8

Bovenste, niet oorspronkelijke deel van de plintlijst aan de oostwand, onder de grote Jordaens, recht boven monsterplaats 2000/7

Op het hout ligt direct de roziggrijze verflaag waarop dezelfde overschilderingen liggen als bij monsternummer 2000/7.

Conclusies over de plintlijst

1. De oorspronkelijke kleur van de plintlijst is een warm ombergrijs.
2. Blijkens de roziggrijze kleur op het bovendeel van de plintlijst (monsternummer 2000/8) is deze verhoging aangebracht bij het herstel in de Franse Tijd.

Verticale lijsten**Monsternummer 2000/9**

Front van verticale lijst, links van Van Thulden's triomf met dieren, rechts van de ingang in de noordwand

Op het hout ligt de krijtlijmgrondering met daarop een restant van de lichte ombergrijze afwerking. Deze is overschilderd met een zware bruinige kleur, die vervolgens de serie rode overschilderingen draagt.

Monsternummer 2000/10

Binnenkant van verticale lijst langs Van Thulden's triomftocht met dieren (achter niet oorspronkelijk verguld profiel), rechts van de ingang in de noordwand

Op het hout ligt de krijtlijmgrondering met daarop een restant van de lichte ombergrijze afwerking. Direct hierop ligt de eerste rode overschildering.

Conclusies over de verticale lijsten

1. Beide verfmonsters tonen dat de verticale lijsten in de ombergrijze kleur waren geschilderd. Bij het onderhoud in de Franse Tijd werd een wat zwaarder uitgevallen bruine kleur gebruikt om lijsten bij te werken. Het verschil met de oorspronkelijke kleur was zo gering dat de zijkant in de oorspronkelijke kleur gelaten kon worden. Pas bij de introductie van het rood werd ook de zijkant overschilderd.

Vullingen naast de ingangspartijen**Monsternummer 2000/11**

Eikenhouten vulling rechts tegen stenen deuromlijsting, nu bedekt door negentiende eeuwse marmering

Dit verfmonster bevat de gelige toplaag van de oorspronkelijke afwerking. Hierop ligt de roziggrijze overschildering uit de Franse Tijd gevolgd door een dikke grondlaag met de huidige marmering die afgedekt is met twee vernislagen.

Monsternummer 2000/12

Vulling rechts tegen stenen deuromlijsting, vlak onder de kroonlijst daarvan, waar de zeewier-marmering ontbreekt

Op het hout ligt een krijtlijmgrondering waarop een licht ombergrijze afwerking ligt bestaande uit twee verflagen (eerste afwerkstadium). Hierop ligt de in twee lagen opgebrachte roziggrijze afwerking die bedekt is met de vernis van de latere marmering.

Monsternummer 2000/13

Niet oorspronkelijke vulling van vurenhout, rechts van relief boven fronton van de ingangspartij in de noordwand

Op een dikke witte grondering met hierin krijt, loodwit, bariumsulfaat en weinig zinkwit ligt een rode verflaag bestaande uit ijzeroxiderood, krijt, zinkwit en weinig bariumsulfaat. Hierop ligt een lichtgele verflaag met hierin bariumsulfaat, zinkwit en gele oker, gevolgd door een groenige verflaag. Deze wordt met een vernislaag bedekt, waarop de dunne groenige marmering ligt.

Conclusies over de vullingen naast de ingangspartijen

1. De oorspronkelijke vulling tussen de natuurstenen omlijsting van de ingang en de naastgelegen schilderijlijst was afgewerkt in de ombergrijze kleur, sinds de Franse Tijd in een daarvan afgeleid roziggrijze kleur.
2. In de vulling boven het fronton van de ingang is aanvankelijk de roziggrijze kleur uit de Franse Tijd nagebootst. Hierop is uiteindelijk de groenige marmering aangebracht.

Ingangspartij

Monsternummer 2000/14

Tympaanvlak in fronton boven ingang noordwand, t.p.v. rechter verticale voeg, nu rood, oorspronkelijk waarschijnlijk grijs

Op de specie uit de voeg liggen restanten van een gelige afwerking. Hierop ligt de roziggrijze verflaag uit de Franse Tijd. Hierop ligt de in twee lagen opgebrachte afwerking uit de tweede helft van de negentiende eeuw.

Monsternummer 2000/15

Tympaanvlak in fronton van ingangspartij, t.p.v. linker verticale voeg (nu rood, oorspronkelijk waarschijnlijk grijs)

Op de specie uit de voeg ligt de roziggrijze verflaag uit de Franse Tijd met daarop de eerste rode overschilderingen uit de tweede helft van de negentiende eeuw.

Monsternummer 2000/16

Uit hout gesneden reliëf, ter plaatse van gevallen krijger rechts, rechts van zijn linkerhand

Op het gehavende oppervlak van het hout ligt de gele verflaag met hierin loodwit en grove gele siliciumrijke pigmentkorrels. Hierna volgt een witte verflaag met hierin loodwit gevolgd door een dunne grijze verflaag bestaande uit loodwit en weinig zwart pigment.

Conclusies over de ingangspartij

1. Uit de drie verfmonsters blijkt dat de stenen omlijsting van de ingang tot aan de overschilderingen in het rood in een grijzige kleur waren afgewerkt. Hoe de oorspronkelijke afwerking geweest is kan uit het restant van monsternummer 2000/14 helaas niet met zekerheid worden achterhaald. Het restant van een gelige laag op de specie zou van een zeventiende eeuwse afwerking kunnen zijn, maar ook onderdeel kunnen zijn van een latere afwerking, gezien de grove gele siliciumrijke pigmentkorrels.

Plank onder Van Everdingen's schoorsteenstuk met vervangende datering

Monsternummer 2000/17

Plank met tekst onder schoorsteenstuk van Van Everdingen, aangebracht na de sloop van de stookplaats terwille van een verbinding met het naastgelegen vertrek, begin 19de eeuw

Op het hout ligt een dikke krijtlijmgrondering gevolgd door de roziggrijze afwerking die in twee lagen is opgebracht en dateert uit de Franse Tijd. Hierop liggen de twee rode verflagen uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Hierna volgen nog twee rode overschilderingen.

Conclusie over de plank onder Van Everdingen's schoorsteenstuk met vervangende datering

1. De roziggrijze afwerking op deze plank die is aangebracht na het verdwijnen van de schoorsteen in 1806 is het bewijs dat deze kleur uit het begin van de negentiende eeuw dateert.

Gewelfarchitectuur

Monsternummer 2000/18

Ombergrijz casementsvlak boven zuidelijke oostflank

Op het hout ligt een krijtlijmgrondering gevolgd door de lichtgele verflaag met hierin loodwit en weinig gele oker. Deze lichtgele verflaag draagt de ombergrijze afwerking. Hierop liggen restanten van een vernislaag.

Monsternummer 2000/19

Gewelf boven zuidelijke oostflank, geschilderde omlijsting van de cassetten, op niet geverniste plek, vlak boven de kroonlijst

Op het hout ligt een krijtlijmgrondering gevolgd door de lichtgele verflaag met hierin loodwit en weinig gele oker. Deze lichtgele verflaag draagt de ombergrijze verflaag waarop de vrijwel witte loodwitverflaag van de omlijsting ligt.

Kroonlijst

Monsternummer 2000/20

Uit lijst boven de Grote Triomf, van het oorspronkelijke lichtgrijs tussen de bovenste profieldelen

Op het hout ligt een krijtlijmgrondering met daarop de ombergrijze verflaag. Deze wordt met een vernislaag bedekt.

Monsternummer 2000/21

Cordonlijst van noordoostelijke flank, uit oorspronkelijk lichtgrijs tussen donkere biezen met latere vernissen, nabij rechterstuik

Deze verfdwarsdoorsnede toont allereerst de krijtlijmgrondering met daarop de ombergrijze verflaag, bestaande uit loodwit, weinig gele oker en weinig okerachtig rood pigment. Deze verflaag wordt met een vernis bedekt.

Conclusies over de gewelfarchitectuur, de kroonlijst en de cordonlijst

1. De genomen verfmonsters van de gewelfarchitectuur, de kroonlijst en de cordonlijst laten de ombergrijze toon en de lichte omlijsting zien. De monsters uit de kroonlijst en de cordonlijst hebben een lichte ombergrijze kleur.
2. De vernislagen zijn van latere restauraties.

Lantaarn**Monsternummer 2000/22**

Zuidoostelijk wandvlak van de lantaarn uit plaatselijk blootgelegde oorspronkelijke donkeromberkleurige 'bossing', onderin

Op het hout ligt de krijtlijmgrondering. Hierop ligt de warmgele verflaag, waarop een donkerder ombergrijze verflaag ligt. Deze wordt met lichtgrijze verflaag, bestaande uit loodwit, krijt, weinig fijn verdeeld rood en weinig fijn verdeeld zwart pigment, bedekt.

Monsternummer 2000/23

Zuidoostelijk wandvlak van de lantaarn uit plaatselijk blootgelegde lichte 'spiegel', onderin

Op het hout ligt de krijtlijmgrondering. Hierop ligt de warmegele verflaag, waarop een lichte ombergrijze verflaag ligt.

Balustrade langs de omloop binnen de lantaarn**Monsternummer 2000/24**

Zuidoostelijk vak balustrade in lantaarn-opening uit de rode overschildering op de achterkant van de 2de hele baluster, geteld vanuit zuid

Op het hout ligt de krijtlijmgrondering met daarop een proteïnehoudende transparante laag. Hierop ligt de ombergrijze verflaag die met een vuillaagje wordt bedekt. Hierna volgt een rode verflaag met hierin loodwit en ijzeroxiderood, gevolgd door een vuillaagje en een vernislaag.

Monsternummer 2000/25

Front van hoekpenant tussen zuidoostelijk en zuidelijk vak van de balustrade om de lantaarn-opening, terplaatse van de geel-overschilderde palmtak die waarschijnlijk verguld is geweest

Op het hout ligt de krijtlijmgrondering met daarop de ombergrijze verflaag. Hierna volgt een bruine transparante plaklaag met het oorspronkelijke bladgoud. Hierop ligt de gele overschildering, in twee dikke verflagen opgebracht met hierin loodwit en Napelsgeel.

Conclusie over de lantaarn en de balustrade langs de omloop binnen de lantaarn

1. De wandvlakken van de lantaarn waren oorspronkelijk geschilderd in ombergrijze tonen, zoals dat ook in de gewelven daaronder het geval is. De balustrade was eveneens in de lichte omberkleur geschilderd met de decoraties op balusters en penanten in bladgoud. Bij de overschildering in rood kwam voor het goud gele verf in de plaats.

Witte grond, buiten de beschildering op het raamwerk achter de schilderijen gemorst

Monsternummer 2000/26

Grenen raamwerk op hoek noordwestelijke flank en noordwestelijk pilastervak met waarschijnlijk oorspronkelijke grijze grond van doorgeschoten kwast

Monsternummer 2000/27

Linker zijkant van plank achter linkerpilaster van noordwestelijk pilastervak, met grijze grond of grondtoon

Monsternummer 2000/28

Raamwerk achter hoek tussen zuidwestelijke flank en zuidwestelijk pilastervak, met grijze grond van doorgeschoten kwast

De drie verfmonsters tonen op het hout restanten van een lichte warme ombergrijze kleur met hierin loodwit, krijt en weinig gele oker.

Conclusie over de witte grond, buiten de beschildering op het raamwerk achter de schilderijen gemorst

1. De op het raamwerk terecht gekomen verf moet getuigen zijn plaats en samenstelling 'gemorst' zijn bij het schilderen van de pilasters.

Documentatie

Voor de toegepaste analysetechnieken, juiste monsterplaatsaanduidingen, verflaagopbouw en de analyseresultaten van de monsters 2000/1 t/m 2000/28 wordt verwezen naar:

- toegepaste analysemethoden en monsterplaatsaanduidingen (bijlage I)
- de 28 formats 'Microscopisch en microchemisch onderzoek aan verflagen met werkfoto's (Bijlage II)(niet te gebruiken voor kleurmatching)
- de SEM-EDX resultaten (bijlage III).

Instituut Collectie Nederland

M. de Keijzer

W. Haakma Wagenaar

Microscopie en Microchemie

Conservering & Restauratie

Koninklijke Shell Laboratoria Amsterdam

C.T.J. Mensch

Electronenmicroscopie

Amsterdam, d.d. 17 juni 1997

Bijlage 1 Toegepaste analysemethoden en monsterplaatsaanduidingen

Achtentwintig verfmonsters zijn door de heren Drs. W. Haakma Wagenaar en M. de Keijzer genomen en hiervan zijn verfdwarsdoorsneden gemaakt en de verflaagopbouw is onder een onderzoeksmicroscoop in normaal opvallend licht, gereflecteerd licht en UV-fluorescentie (Micr) bestudeerd. Voor de juiste monsterplaatsaanduidingen wordt naar de rubriek Monsterplaatsaanduidingen verwezen.

Voor de analyse van de pigmenten zijn enkele nat-microchemische analyses (spot-tests) (NA) uitgevoerd.

De pigmentsamenstelling van de afzonderlijke verflagen, is met scanning electronenmicroscopie met energie dispersieve Röntgenanalyse (SEM-EDX) bepaald. Deze analyses zijn bij de Koninklijke Shell Laboratoria Amsterdam uitgevoerd.

De bindmiddelen in de afzonderlijke verflagen zijn met de klassieke histochemische aankleurreacties (ST), de indicatoren Amidoblack AB2 en Fuchsine S voor proteïnen en de indicator Sudanblack B voor oliën, bepaald.

Monsterplaatsaanduidingen

2000/1	Basement in zuidelijke oostflank, uit oorspronkelijk natuursteen-imitatie met blokkenverband, t.p.v. duneschilderd donker verticaal accent naast stootvoeg
2000/2	Basement in oostelijke oostflank, uit oorspronkelijke natuursteen imitatie t.p.v. rossig accent midden in het middelste blok
2000/3	Rechterflank van noordoostelijk pilastervak, t.p.v. weggedraaide noordelijke oostflank uit het grijs van Lodewijk Napoleon, aangebracht over de oorspronkelijke zandsteenkleur, 50 cm boven de vloer
2000/4	Rechterflank van noordoostelijk pilastervak, t.p.v. weggedraaide noordelijke oostflank uit 'paarsgrijze' overschildering van het oorspronkelijke grijs op afdekplank achter basement, 50 cm boven de vloer
2000/5	Rechterflank van noord-oostelijk pilastervak, t.p.v. weggedraaide noordelijke oostflank, afdekplank boven niveau basement, uit mosterdkleur, over oorspronkelijk grijs, die ook aanwezig is op het aansluitende gepleisterde muurvlak, 120 cm boven de vloer
2000/6	Voetstuk onder rechter pilaster van noordoostelijk pilastervak, uit grijze overschilderingen op de oorspronkelijke afwerking
2000/7	Onderste deel plintlijst uit oostwand met de grote Jordaens, deelmonsters die tezamen de oorspronkelijke afwerking en alle overschilderingen bevatten
2000/8	Bovenste, niet oorspronkelijke deel van de plintlijst aan de oostwand, onder de grote Jordaens
2000/9	Front van verticale lijst, links van Van Thulden's triomf met dieren, rechts van de ingang in de noordwand
2000/10	Binnenkant van verticale lijst langs Van Thulden's triomftocht met dieren (achter niet oorspronkelijk verguld profiel), rechts van de ingang in de noordwand
2000/11	Eikenhouten vulling rechts tegen stenen deuromlijsting, nu bedekt door negentiende eeuwse marmering

- 2000/12 Vulling rechts tegen stenen deuromlijsting, vlak onder de kroonlijst daarvan, waar de zeewier-marmering ontbreekt
- 2000/13 Niet oorspronkelijke vulling rechts van relief boven fronton van de ingangspartij in de noordwand
- 2000/14 Tympaanvlak in fronton boven ingang noordwand, t.p.v. rechter verticale voeg, nu rood, oorspronkelijk waarschijnlijk grijs
- 2000/15 Tympaanvlak in fronton van ingangspartij, t.p.v. linker verticale voeg (nu rood, oorspronkelijk waarschijnlijk grijs)
- 2000/16 Uit hout gesneden reliëf, ter plaatse van gevallen krijger rechts, rechts van zijn linkerhand
- 2000/17 Plank met tekst onder schoorsteenstuk van Van Everdingen, aangebracht na de sloop van de stookplaats terwille van een verbinding met het naastgelegen vertrek, begin 19de eeuw
- 2000/18 Ombergrijs casementsvlak boven zuidelijke oostflank
- 2000/19 Gewelf boven zuidelijke oostflank, geschilderde omlijsting van de cassetten, op niet geverniste plek, vlak boven de kroonlijst
- 2000/20 Uit lijst boven de Grote Triomf, van het oorspronkelijke lichtgrijs tussen de bovenste profieldelen
- 2000/21 Cordonlijst van noordoostelijke flank, uit oorspronkelijk lichtgrijs tussen donkere biezen met latere vernissen, nabij rechterstuik
- 2000/22 Zuidoostelijk wandvlak van de lantaarn uit plaatselijk blootgelegde oorspronkelijke donkeromberkleurige 'bossing', onderin
- 2000/23 Zuidoostelijk wandvlak van de lantaarn uit plaatselijk blootgelegde 'spiegel', onderin
- 2000/24 Zuidoostelijk vak balustrade in lantaarn-opening uit de rode overschildering op de achterkant van de 2de hele baluster, geteld vanuit zuid
- 2000/25 Front van hoekpenant tussen zuidoostelijk en zuidelijk vak van de balustrade om de lantaarn-opening, terplaatse van de geel-overschilderde palmtak die waarschijnlijk verguld is geweest
- 2000/26 Grenen raamwerk op hoek noordwestelijke flank en noordwestelijk pilastervak met waarschijnlijk oorspronkelijke grijze grond van doorgeschoten kwast
- 2000/27 Linker zijkant van plank achter linkerpilaster van noordwestelijk pilastervak, met grijze grond of grondtoon
- 2000/28 Raamwerk achter hoek tussen zuidwestelijke flank en zuidwestelijk pilastervak, met grijze grond van doorgeschoten kwast